

Nicolas Diat

Je čas umiranja

Zadnji dnevi
iz življenja menihov

Družina
2020

Prijatelju kardinalu Robertu Sarahu

**»Hic iacet pulvis, cinis et nihil«
(Tu leži prah, pepel in nič)**

Napis na nagrobnem kamnu kardinala
Antonija Barberinija v kapucinski cerkvi
Svete Marije brezmadežnega spočetja v Rimu.

**»Človek mora znati tvegati, tako kot tvega smrt.
Pravi pogum je prav v tem tveganju.«***
Georges Bernanos, *Pogovori karmeličank*

* Georges Bernanos, *Pogovori karmeličank*, v: *Trpljenje in upanje*, MD, Celje 2007, 3.8; prevedla Tadeja Petrovčič Jerina.

NENAVADNE ZGODBE

»'Nečimrnost čez nečimrnost,' pravi Pridigar, 'nečimrnost čez nečimrnost, vse je nečimrnost!' [...] Vse ima svojo uro, vsako veselje ima svoj čas pod nebom: Je čas rojevanja in čas umiranja, čas sajenja in čas ruvanja nasada. [...] Vse gre v isti kraj: vse je nastalo iz prahu in se vrača v prah« (Prd 1,2; 3,1–2.20).

Kripta v kapucinski cerkvi za Čebeljim vodnjakom na koncu Beneške ulice v Rimu kaže nenavaden prizor. Okostja menihov iz minulih stoletij od tal do stropa krajajo pet kapel. Sivkasta lesena tabla obiskovalcu pri vходу sporoča: »Bili smo, kakor ste vi; boste, kakor smo mi.«

Balzamirani, v večno odrevenelost okameneli menihi, oblečeni v svoj habit, so tam, kakor bi molili. Po obokanih zidovih so kosti mečnice, golenice, nadlahtnice, stegenice. Kupi kosti, lobanje druga vrh druge, vretenca in rebra, ki oblikujejo kar najlepše stvaritve, sestavljajo nadrealistično iluzijo.

»Najboljše pri kapucinih je, da živim v češčenje nalagajo svoje žrtve.«* Tako se je Jean-Paul Sartre v pripovedi o potovanju v Italijo *Kraljica Albemarle ali zadnji popotnik*

* Jean-Paul Sartre, *La Reine Albermarle ou Le dernier touriste*, Gallimard, Pariz 1991.

(La Reine Albemarle ou Le dernier touriste) norčeval iz *blaznosti* redovnikov.

To mrtvaško okrasje povečuje žalostno trpljenje. Izdaja neurejeno povezanost s smrtjo. Radi bi pomislili, da gre samo za pustno parodijo ali pantomimo. Ropot rimskega prometa ob stopanju iz tamkajšnjih kript nazaj v življenje odstira čare, ki jih v njem nismo nikoli poznali.

Baročna vznesenost je popolno nasprotje zanikanja smrti, ki gre skozi naš čas. Sodobni človek se je obsedeno boji. Noče več dopustiti, da ima življenje svoj konec. Z vsemi sredstvi poskuša pozabiti na véliko žanjico. Smrt je danes naličena in našminkana kakor osramočena in môrasta stvarnost. Bog je mrtev, smrt prav tako. *Homo deus* je kakor norec, ki poskuša na silo zgrabiti zastavo nesmrtnosti.

Za razumevanje uspeha te utopije zadošča, da nekega dne vstopimo v mrtvašnico, kjer kraljujejo balzamerji. Višek je bil dosežen z novim pogrebnim običajem, ki je prišel iz ZDA: utekočinjenje teles s hidrolizo v alkalnem. *Krasni novi svet* (Le Meilleur des mondes, avtor Aldous Huxley) je pred vrati.

Francoski predsednik François Mitterrand je leta 1995 za Marie de Hennezel napisal zelo dober uvod h knjigi *La Mort intime**. Bolni in izčrpani predsednik je bil tudi sam na koncu svoje poti. »Vez s smrtjo morda nikoli ni bila tako osiromašena kakor v tem času duhovne izsušenosti, ko se ljudje v navideznem hitenju za obstoj spretno izogibajo smrti,« je potožil. Ta otrok iz kraja Jarnac je ljubil podeželje, kjer so ljudje umirali doma. Dru-

* Marie de Hennezel, *La Mort intime*, Paris, Robert Laffont, 1995.

žina, prijatelji in sosedge so prišli bedet k mrliču. Ta je pogosto ležal v postelji, ki jo je uporabljal še za časa svojega življenja. Družina je za rajnega sama poskrbela. Okenska polkna so bila zaprta. Krsto so po maši zadušnici pospremili skozi vas do pokopališča. Družina se je v znamenje žalovanja več mesecev oblačila v črnino.

Zahod si je od tega še nedavnega časa prizadeval, da bi smrt pokopal nekam globoko v podzemlje svoje zgodovine.

Liturgija umiranja danes ne obstaja več. Toda strah in tesnoba še nikoli nista bila tako močna. Ljudje ne vedo več, kako umreti.

Zamislil sem si, da se v tem opustošenem svetu podam na pot k velikim samostanom, da bi odkril, kaj nam imajo menihi povedati o smrti. Njihovo življenje za klavzurnimi zidovi mineva ob molitvi in premišljevanju o poslednjih rečeh. Mislim sem si, da bi njihova pričevanja mogla pomagati ljudem pri razumevanju trpljenja, boleznih, bolečine in zadnjih trenutkov življenja. Poznajo zapleteno, hitro in preprosto umiranje. S tem so se srečali pogosteje in pobliže kakor večina živečih zunaj samostanskih zidov. Že na začetku tega pisanja sem imel občutek, da mi menihi ne bodo ničesar prikrivali, da mi bodo z resnico pripovedovali o umiranju sobratov. Pripovedi, nabrane v samostanih, ki sem jih obiskal, pričujejo, da se nisem motil.

Rad bi, da ta knjiga prinese kanček upanja. Menihi nam razodevajo, da je človekoljubna smrt mogoča. Človek v 21. stoletju ni obsojen na osamljen konec brez ljubezni v nepoznanih sobah bolnišnic. Človek 21. stoletja ni obsojen na zbledelo človeškost našminkane in našemljene smrti v brezosebnih mrliških salonih.

Morda so prav menihi danes zadnji, ki lahko razumejo besede svetega Frančiška Asiškega v *Sončni pesmi*:

*Hvaljen, moj Gospod,
v naši sestri smrti,
ki ji nihče v življenju ne uide.
Gorje njim, ki umrjejo v smrtnem grehu,
a blagor njim,
ki počivajo v tvoji najsvetejši volji,
zakaj druga smrt
jim ne bo mogla storiti žalega.*

Srednjeveški svetnik je nedvomno tudi sam dobro poznal apoftegme puščavskih očetov. V teh pripovedih, ki jih pripisujemo egipčanskim puščavnikom iz četrtega stoletja, lahko prebiramo številne opise smrti prvih krščanskih menihov. Znamenita je pripoved o opatu Sisoesu: »O opatu Sisoesu so govorili, da so, ko je bil blizu smrti, ob njem sedeli očetje, njegov obraz pa je žarel kakor sonce. Dejal jim je: 'Glejte, oče Anton prihaja.' Malo zatem spet: 'Glejte, zbor prerokov prihaja.' In njegov obraz je zažarel še močneje in je rekel: 'Glejte, zbor apostolov prihaja.' In njegov obraz je še bolj zasijal, ko se je zdelo, da se z nekom pogovarja. Starci so ga vprašali: 'Oče, s kom govoriš?' Odgovoril je: 'Angeli so prišli pome in prosim jih, da mi pustijo napraviti še malo pokore.' Odvrnili so mu: 'Oče, ne potrebuješ pokore.' Ta pa jim je rekel: 'V resnici se ne zavedam, da sem jo sploh kdaj začel.' In vsi so spoznali, da je popoln. Njegov obraz je takoj spet postal kakor sonce in prestrašili so se. Rekel jim je: 'Glejte, Gospod prihaja in pravi: Pripe-ljite mi izvoljenega iz puščave.' In je izdihnil. Bilo je, ka-

kor bi se zabliskalo, in prijeten vonj je napolnil vso hišo.«^{*}

Zgodbe, ki so mi jih zaupali benediktinci v samostanih En-Calcat, Solesmes in Fontgombault, trapisti v Sept-Fonsu, cistercijani v Cîteauxu, regularni kanoniki v Lagrassu, premonstratenci v Mondayju in puščavniki v Veliki kartuziji, so tako lepe in posebne, kakor znamenite pripovedi iz davnih časov.

Smrt opata Sisoèsa me spominja na pogum brata Vincencija, mladega regularnega kanonika, ki ga je zlomila multipla skleroza, na bistrino patra Lanuina, kartuzijana, ki se mu je mudilo v nebesa, na veličino pobožnega in širokosrčnega ostarelega brata Petra.

V burbonskem nižavju v Sept-Fonsu ali pa ob bregovih reke Creuse v Fontgombaultu so mi menihi govorili o sijočem, umirjenem in svetlem umiranju Božjih prijateljev.

Ti možje niso junaki. Njihovi strahovi, tesnoba, skrbi so še kako resnični. Visoki samostanski zidovi še ničesar ne spremenijo. Bolezen lahko postane neizprosna in rovi trpljenja lahko strejo telo. Zgled menihov je nekje drugje.

Kaže se v ponižnosti in preprostosti. Ko se približuje smrt, ko njena roka postaja silovitejša, je pri vseh menihih enako. Kakor srčni in nedolžni otroci so, nepotrpežljivo čakajo, da odvijejo darilo. Nobenega dvoma ni, da se obljuba ne bi izpolnila.

François Cheng je v knjigi *Pet premišljevanj o smrti oziroma o življenju* (Les Cinq méditations sur la mort, autrement dit sur la vie) napisal lepo pesem:

^{*} Lucien Regnault, »Abba, dis-moi une parole«, Éditions de Solesmes, 2005, št. 375.

*Ne pozabi na tiste na dnu prepada,
ki so brez ognja, svetilke,
tolažečega lica
in dobre roke ...
Ne pozabi jih,
kajti spominjajo se
lesketajočega se otroštva,
krasote mladosti –
življenja, ko žuborijo izviri,
vihravih korakov –, kam naj gredo,
če pozabiš nanje ti, o Bog spominjanja.**

Pri menihih se lahko veliko naučimo, da nas Bog ne bi pozabil, preden zapustimo svet. Njihova človeškost, pogum in iskrenost silijo k občudovanju.

Njihove besede na široko odpirajo vrata.

* François Cheng, *Cinq méditations sur la mort, autrement dit sur la vie*, Albin Michel, Pariz 2013.

I

PREKRATKO ŽIVLJENJE

SAMOSTAN LAGRASSE

